

LEGE ZARRA

LEGE ZARRA (8): ZIGOR-AUZIARIK ETA EPAIKARIAK

I LEGEA: NOZ AUZIPERATU ETA ATXILLOTU LEGE-AUSLEAK, DEI BARIK.

Lenengo esan eben: Edozein gaztekeri dala-ta, ez Jaun aundiak eta ez epaikariak ezin dabe billaketarik egin kasu oneik izan ezik: Ostutea, bortxatzea, erbestekoa iltea, eskeko agurleak, emakume lotsabakoak, liburu zantarren antzera kantaka dabiltzenak, estalgilleak, aztiak, fede-ukatzailleak, erregearen aurkalariak... Onelangoak izan ezkerro, billatu eta atxillotu leikez, ogeita amar egunen barruan, Gernika'ko zugazpean deitu barik, eta atxillotu ezin ba'dira, zugazpera deia egin.

II LEGEA: GUZURREZKO LEKUKOEN AUZIA.

Baita: Guzurrezko lekukoak eta koipekeriz erosten dabenak epaikariak epaitu dagizala, lekukoak berak autortzen ba'dau, eta bere buruaren alde entzun dakio-la.

III LEGEA: BIRAOLARIEN AURKA ZELAN JOKATU.

Baita: Jaungoikoaren eta santuen aurkako biraolariak atxillotu leitekez eta zigorra ogeita amar eguneko espetxea izango da.

IV: BIRAOLARIAK ETA UKATZAILLEAK ZELAN ESPETXERATU.

Baita: Biraolarien eta ukatzailleen aurka epaikariak jokatu lei, baiña espetxea ogeita amar egunetik gorakoa ba'lit, ezin daike atxillotu zugazpera deitu bagerik.

V: ZEIN EPAIKARIK EPAITU DAIKEN ZIGOR AUZIETAN.

Baita esan eben: Foru-alkate dan iñok ezin daikela zigor auzirik epaitu, Bizkai'ko korrexidoreak eta onen ordezkari nagusiak baiño, bakoitzak bere lekuan eta bere aginte-barrutian.

VI: LEGEA: FORU-ALKATEAK ESKARIAK ONARTU BEAR DABEZ.

Baita esan eben: Foru-alkateak euren auzitegitan eskribauen idazkiak onartu dagiezela. Izenpetuta etorri ezkerro, bestela ez, bosteun marairen eskakizuna edo andik beerakoa ez ba'da.

LEGE ZARRA (9): SALAKUNTZETAN ZELAN JOKATU

I LEGEA: ZIGOR-AZIETAKO SALAKUNTZAK ZELAN EGIN.

Lenengo esan eben: Edozein gatzakeri dala-ta, iñork ezin lei iñor beronen izenaz salatu, giztakeria salatu baiño. Salatua nortzuk diran esan barik, eta besterik ez dau artuko korrexidoreak auzirako eta artzen ba'dau, utsa izango da.

II LEGEA: ARGIBIDEAK ZELAN JASO.

Onelako salakuntzak etorri ezkerro, egiztagarrik ez ba'dago, lege-austea aundia izanda be, salatariak izendatzen dauanak egiztagarriak beti egizkoak izaten ez dirala, eta ortik kalte aundiak etorri dira, lekukoentzat oiñazerik ez dagoalako, korrexidoreak eskatu dagiala lege-gizon bat ekartea eta biak zin egin, eta ez dagitsela beste iñori arazoa agertu, ortik eriotza, naiz gorputz-zatiren bat ebagitea, naiz odola isurtzea naiz zigorkadak artzea naiz betirako erbesteratzea etorri daitekelako. Lekukoak aztertzen diranean epaikaria bertan izan daitela eta lekukoak gatzelerarik ez ba'daki, beste artzaille batek aztertu dagiala eta itzulpena egin.

III LEGEA: NOIZ AGINDU LEGE-AUSLEARI ETORTEKO ETA ESPETXERATU.

Baita esan eben: Argibideak ikusita gero, bear dan beste ez diralako, epaikariak zugazpera ez dau deitzen, bere aurrera etortzeko agindu baiño. Eta sarritan espetxera sartzen dau, baiña iñor ezin daike espetxeratu zugazpera deia egin barik.

IV LEGEA:

Baita esan eben: Edozein gaztakeri egiten danean, epaikariak onelantxe jokatu bear dauala.

V: LEGE-AUSLEARI DEIA ETA URRIN BA'DAGO, ZELAN JOKATU.

Errudunak ezin leitekez atxillotu, dei-epaia emon baiño, ogeita amar egunen barruan, eta amarna eguneko espeetan, Gernika'ko zugazpera deituta, euren buruak zuritu dagiezan, zemai au egiten jakela: atzerriratu egin-go dirala. Eta gaiztakeria egin eta ogeita lau orduren barruan arrapatu ba'dabe, atxillotu daiteke, dei barik; baita erbestean dagozenak zugazpera deitu barik atxillotu leikez edozein gaiztakerigaitik eta edozein alditan, alde egingo dabelako susmoa ba'dago; horrela atxillotu azti eta sorgiñak, emakumea indarrez daroenak, baiña koipekeriz neskea galtzen dauana ez.

VI: NORK DEITU GAIZKILLEARI GERNIKA'KO ZUGAZPERA ETA ZELAN SARIA.

Baita: Prestameruak Gernika'ko zugazpera dei egin-da, an erri-eskribauaren aurrean epaia iragarri eta dei egin Bizkai'ko erri-espetxe batera aurkeztu daiten zemaiak eginda eta dei au egiteagatik prestameruak ogeita lau marai eskuratuko ditu merinoa ba'da amabi, eta eskribauak be bere saria artu dagiala.

VII LEGEA: DEIA EGIN DALA ZELAN ADIERAZO.

Baita: Deia eginda gero, deiaren agiria salatariari emon bekio eta salatuaren erriko eleizako ateetan ipiñi deia, domekaz eta mesa nagusi bitartean eta hamabost egun barruan, eta agertzen ez ba'da eurai jakinerazo eta orrelan egiten ez ba'da deia utsa izan daitela.

VIII LEGEA: DEIA EGIN JAKEN GUZTIAI ADIERAO.

Baita: Deituak asko ba'dira, obenak zigortu barik gel-ditu ez daitezcan, salatuak diran lekuetako eleizetan, esaneko epe-barruan ipiñi eta salatariak eurai adierazo.

IX LEGEA: BIZKAITARRAI IÑIN EZIN DAIKIOE OÑAZERIK EZARRI.

Baita esan eben: Bizkaitarrak geienak leiñargiak diranez, eta Bizkaia askea eta lege bereziduna danez, iñoz ezin jakola oiñazerik ezarri, epaikariak be ez, ez Bizkaia'n eta ez beste iñon, ez oiñazerik eta ez onetarako zemairik, fede-ukatzegaitik, edo erregearen kalteko pekatua izan ezik.

X LEGEA: SUSMOAKAITIK NOIZ EPAITU LEIKEN.

Baita esan eben: Bizkaian mendi ta bakarleku asko dagozalako, eta oiñazerik ez ezarteko legea daukalako, txarkeri asko egin leikez eskutuan eskutuko lege-austea danean, gaizkilleari, aitonon semea ez danean, bidez eta lege oiñazea ezarteko beste susmo dagoanean, susmoak naikoa litzakez bizkaitar bateri zigorra ezarteko, berezko eriotzea emoteraiño be bai.

XI LEGEA: ERRI AUZIETAN IÑOZ BE EZ BETIRAKO LEKUKORIK EKARRI.

Baita esan eben: Lekukoai egia aterateko oiñazerik ez dagoalako, egiaren aurkako autor-egiteak asko izaten dira gorrotz naiz diru-ordez, eta epaikariak be errezego onartzen dauz olako salakuntzak epaikariak markuberak diralako, orregaitik auxa artzen da lege lez: betirako egiztabiderik ez dagiala onartu epaikariak eta auzi-liburua beingoan erre dagiala.

Olazar'tar Martin'ek

ZER ALDIZKARIA

Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (ogeí euro) kontu onetan:

EUSKERAZALEAK

BILBAO BIZKAIA KUTXA

Bilbao, 2095 0000 7 4 20.000 8961-5

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera eroaten lagundu eiguzu!

Ebagi orri onetan txarteltxu au eta eroan bbk'ra eta ordaindu 20 €. Ez dozu ezer be idatzi bear.

Baiña aztu barik esan Kutxan zeure izena eta zeure erriarena. Eskerrik asko!